

Tilburg University

Het bevel 'persoonlijk verschijnen' en de last 'medebrenging' voor het aanhoren van een uitspraak in strafzaken. Naar aanleiding van Mohammed B

van Laanen, F.

Published in:
Nederlands Juristenblad

Publication date:
2005

[Link to publication in Tilburg University Research Portal](#)

Citation for published version (APA):

van Laanen, F. (2005). Het bevel 'persoonlijk verschijnen' en de last 'medebrenging' voor het aanhoren van een uitspraak in strafzaken. Naar aanleiding van Mohammed B. *Nederlands Juristenblad*, 80(28), 1461-1462.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Het bevel 'persoonlijk verschijnen' en de last 'medebrenging' voor het aanhoren van een uitspraak in strafzaken. Naar aanleiding van Mohammed B.

Op 21 juli 2005 werd in de media bericht dat de Rechtbank Amsterdam de verdachte Mohammed B. zou dwingen tot het aanhoren van de uitspraak in de strafzaak die tegen hem werd gevoerd, onder meer betreffende de moord op Theo van Gogh. De verdachte was eerder al verplicht om te verschijnen bij het onderzoek ter terechtzitting. De vraag rijst of voor een bevel om persoonlijk te verschijnen c.q. een last tot medebrenging om de aanwezigheid van de verdachte bij de uitspraak te verzekeren, steun in het recht valt te vinden. Ik zal betogen dat dit niet het geval is.

Hoofddregel is dat de verdachte bij de behandeling van de tegen hem gevoerde strafzaak niet ter terechtzitting aanwezig hoeft te zijn. Slechts ingeval van een jeugdige ligt dat, om pedagogische redenen, anders. De hoofddregel is overigens zeer recent, juist door een wetwijziging in het jeugdstrafprocesrecht, nog eens bevestigd: in artikel 495a lid 4 Sv wordt sinds 1 juli 2005 bepaald dat de verdachte die tussen het plegen van het feit en de zitting achttien jaar is geworden, niet verplicht hoeft te verschijnen, zulks gezien 'het gegeven dat voor meerderjarige verdachten in het reguliere strafrecht ook geen aanwezigheidsplicht bestaat' (*Kamerstukken II* 2003/04, 29 413, nr 3, p. 14).

Artikel 278 lid 2 Sv maakt op het voor volwassenen gehuldigde beginsel een uitzondering. De bepaling staat in titel VI Sv ('Behandeling van de zaak door de rechtbank'), in de eerste afdeling daarvan ('Onderzoek op de terechtzitting'). Het eerste gedeelte van artikel 278 lid 2 Sv maakt het mogelijk dat door de rechtbank wordt bevolen dat de verdachte in persoon zal verschijnen, wanneer de rechtbank het wenselijk acht dat hij bij de behandeling van de zaak ter terechtzitting aanwezig is. De rechtvaardiging van de uitzonderlijke aanwezigheidsplicht is gelegen in het belang van de rechtbank om zich, ten behoeve van de door haar te onderzoeken formele en materiële vragen (art. 348 Sv resp. art. 350 Sv), een eigen indruk van de verdachte te kunnen vormen (vgl. *Kamerstukken II* 1913/14, 286, nr 3, p. 117-119). Dit bevel tot persoonlijke verschijning kan zowel aan het begin van het onderzoek ter terechtzitting worden gegeven als gedurende dit onderzoek.¹ Op grond van artikel 278 lid 2, slot, Sv kan de rechtbank, teneinde persoonlijke verschijning te bewerkstelligen, de medebrenging van de verdachte gelasten. In de jurisprudentie is bovendien bepaald dat een last tot medebrenging mede omvat het bevel persoonlijk te verschijnen ('een stukje praktische rechtspolitiek' volgens annotator Taverne onder HR 18 maart 1935, *NJ* 1935, p. 822). Sinds 1 januari 2005 is de reikwijdte van het bevel om persoonlijk te verschijnen en de last tot medebrenging uitgebreid. Op grond van artikel 258 lid 6 Sv (in titel V Sv, 'Aanhangig maken der zaak ter terechtzitting') kan de voorzitter van de rechtbank het bevel en de last namelijk al 'bij het bepalen van de dag der terechtzitting of nadien' geven, derhalve ook voor het begin van het onderzoek ter terechtzitting. Deze bepaling komt voort uit het eerste interim-rapport van het onderzoeksproject Strafvordering 2001 over het onderzoek ter zitting en is ingevoerd ter bevordering van efficiënte rechtspleging, i.e. het voorkomen van onnodige schorsingen

van het onderzoek ter terechtzitting (*Kamerstukken II* 2003/04, 29 254, nr 3, p. 7, 12, 18-19).

Als het onderzoek ter terechtzitting is afgelopen, wordt het door de voorzitter gesloten (art. 345 lid 1 Sv). Na sluiting volgt de fase van beraadslaging die uiteindelijk – hervatting van een onvolledig gebleken onderzoek is mogelijk op grond van artikel 346 lid 1 Sv – uitmondt in een vonnis. Dat vonnis wordt vervolgens in het openbaar uitgesproken (art. 362 lid 1 Sv). De zo-even genoemde bepalingen maken alle deel uit van de al eerder genoemde titel over de behandeling van de zaak. Evenwel van de vierde afdeling over de beraadslaging en de uitspraak en niet van de eerste afdeling over het onderzoek op de terechtzitting, waar het bevel 'persoonlijk verschijnen' en de last 'medebrenging' van artikel 278 lid 2 Sv een plaats hebben. Artikel 278 lid 2 Sv heeft voor de zitting waarop de uitspraak wordt gedaan naar mijn mening dan ook geen betekenis meer. Ik meen dat reeds op basis van de bewoordingen en het systeem van de wet onderscheid moet worden gemaakt tussen het ter terechtzitting behandelen c.q. onderzoeken van de zaak en het op een openbare zitting uitspreken van een vonnis nadat ter terechtzitting die behandeling c.q. dat onderzoek heeft plaatsgevonden. Belangrijker is wellicht evenwel nog dat toepassing van artikel 278 lid 2 Sv ook naar de ratio van die bepaling geen zin meer heeft: op het moment van de uitspraak heeft de rechtbank al gewikt en gewogen, waardoor een persoonlijke confrontatie met de verdachte om de materiële waarheid te achterhalen en ten behoeve van de strafoplegging een indruk van hem te krijgen, overbodig is. De nieuwe bepaling van artikel 258 lid 6 Sv kan evenmin grondslag zijn. Zij is immers een uitvloeisel en uitbreiding 'naar een eerder moment' van hetgeen in artikel 278 lid 2 Sv is bepaald en bevindt zich (dus) ook in een titel waarin het aanhangig maken van de zaak ter terechtzitting is geregeld, zijnde dit het stadium vóór de behandeling van de zaak door de rechtbank resp. het onderzoek ter terechtzitting en niet het stadium daarna. Bovendien is met artikel 258 lid 6 Sv helemaal niet bedoeld het hele strafproces te voorzien van de mogelijkheid een bevel persoonlijke verschijning en een last medebrenging te geven: de bepaling vindt haar grondslag in redenen van meer doelmatige strafrechtspleging, doordat minder vaak een onderzoek zal behoeven te worden aangehouden wanneer zo'n bevel en/of last al vooraf is gegeven. Het bevel tot persoonlijke verschijning en de last tot medebrenging kan de voorzitter ex artikel 258 lid 6 Sv dus slechts dan na het bepalen van de dag ter terechtzitting geven, wanneer het onderzoek ter terechtzitting nog moet aanvangen en niet wanneer het al is aangevangen of zelfs al is gesloten.

Wie er nog over twijfelt, de bewoordingen van artikel 363 lid 1 Sv zijn amper mis te verstaan: 'De verdachte die zich ter zake van het ter terechtzitting onderzochte feit in voorlopige hechtenis bevindt, is bij de uitspraak tegenwoordig, tenzij hij daartoe buiten staat is of hij mondeling of schriftelijk te kennen heeft gegeven weg te willen blijven'. De verdachte heeft uiteraard het recht om bij de (openbare) uitspraak aanwezig te zijn, ook de verdachte die in voorlopige hechtenis zit. Anders dan onder de wetboeken

1. Zie M.J.A. Plaisier, aant. 5 op art. 278 Sv (suppl. 130, augustus 2002), in: Melai/Groenhuijsen e.a.

---

2. Zie verder S.W.E. de Ruiter, commentaar op art. 363 Sv (suppl. 126, december 2001), in: Melai/Groenhuisen e.a.

van 1838 en 1886 het geval was, is de voorlopig gehechte verdachte daartoe echter niet verplicht. Enerzijds heeft de wetgever aan de verdachte dus geen strobreed in de weg willen leggen om aanwezig te zijn, anderzijds heeft hij het verbod van détournement de pouvoir gehuldigd door de voorlopige hechtenis waarin de verdachte zich bevindt, niet aan te (laten) wenden voor een oneigenlijk doel.² Naar mijn idee bestaat voor een bevel tot persoonlijke ver-

schijning respectievelijk een last tot medebrenging dus slechts wettelijke grondslag waar het gaat om het onderzoek van de strafzaak op de terechtzitting en kunnen zij niet worden gegeven om de verdachte te dwingen bij de uitspraak aanwezig te zijn. ■

Floris van Laanen
(universitair docent straf- en strafprocesrecht
Universiteit van Tilburg)